„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — к.
за по године . . . . . 7 ф. — к.
за четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваког врста ситних слова; за виг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налазе се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ II. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 19. ЈАНУАРА 1894. ГОДИНА XXIX.

О НАМИ — БЕЗ НАС.

Има тековина, које не стиче један човек, једна породица, него на њој раде многи људи, читав народ, а врло често и више народа: та тековина је држава. Најсветија је то тековина за сваког човека, за њу одговара он себи, за њу одговара потомству своме, за њу одговара највећем и најстрожијем, но уједно и најнепристраснијем судији: историји света.

Велико је друштво држава, велик је посао у њој, но није тежак, кад сваки зна, шта треба да ради и када сваки вољно ради оно, што треба да ради за своје, за опште добро — за државу. Да знамо шта нам ваља радити, за то су нам ту закони државни. Добром грађанину није никад тежак закон и не сме му бити тежак, јер је закон за његово добро, за добро државе постао. Но закон треба да пробуди у грађанину и онај други услов за напредак државе т. ј. треба да подстиче грађанина, да вољно врши закон, а то ће бити само онда, ако је тај закон поникао из потребе свију грађана и са њиховим знањем и вољом.

Да је тако, јасно нам сведочи она лепа наредба старих Римљана: „Сваки слободан грађанин дужан је учествовати у државним законодавним скупштинама.“ Римљани су већ пре толико хиљада година унидели, да је при донашању закона потребно, да се чује мишљење целога народа, а данас? Запитајте ма којег грађанина Србина и најважније шта о нашем земаљском законодавном телу, о сабору, па не ће знати ништа; не ће многи знати ни где је тај сабор. Србин зна, да тамо нема за њега места, он не ужива ни најкардиналнији захтев равноправности и уставности: да сваки грађанин зна и има некога, који ће га при важнијим променама у држави заступати, који ће рећи, да ли је та промена потребна и за нас. Јер они, који се зову, да нас заступају, све су пре, него такво што, јер они никад не мисле оно, што мислимо ми, не осећају оно, што осећамо ми, а такви тек не могу бити тумачи и заступници наших жеља. Толико стотина хиљада Срба, толико стотина хиљада равноправних грађана стоје не заступљени, стоје отуђени од закона. Праве се закони и уредбе о нами — а без нас!

Па ко је томе крив? Јесу ли Срби сами напустили то своје свето право? Не, они су силом истиснути, јер се њихова реч данас не сме чути. Употребљавана су најнезаконитија средства, само да се толиком броју грађана избије из руку оно, што му осигурава закон.

Но није само то једини узрок нашем тешком положају. Нисмо ми само овде истиснути од свога права. Сва званија од великих и највиших места, па до простог среског и општинског писара, данас се пред нами затварају. Све се вади и узима из наших права и даје другима, а у намери, да се нама покаже, да ми даље Срби остати не смемо. То хоће да нам се покаже, но ми морамо показати, да Срби остати морамо.

Ми смо стављени ван закона, за нас не важи равноправност. Па не само да нам се одузима, што нам је створен руком човечијом закон осигурао, него се иде и против оних закона, који већ леже у природи: Данас се у школе, где седи 60—80 Срба, који знају само свој матерински српски језик, шаље у школу учитељ, који не зна и не сме да зна српски. Па зар то није борба и против саме природе? Још да нам се у црквама захори мађарска реч, па се онда дошло до краја.

Да не идемо даље, морамо признати, да је то врло тежак положај; одриче нам се свако право на закон, на име наше и језик наш.

Па при свем том не треба и не може нас то бацити у очајање. Јер кад мало дубље размислимо, видећемо, да је ово са свим неко изнимно стање, које је изазвала струја данашњег шовинизма, и да баш у том њиховом раду има пуно безакоња и неправде, а ко се држи тога пута, тај мора, а пре а после, поклизнути и пасти, ако се још зарана не врати на прави пут.

За нас су истина тешка времена, озбиљан положај, али је на нашој страни закон и правда. Тежња наша треба да је, да бранимо своје право, своје име, језик, школу и цркву, које нам нападају, да се држимо свог права, које нам даје закон, па ћемо и опет изаћи из борбе као победиоци и моћи довикнути тим занешењацима: „Отаџбина је спашена и ми смо је спасли!“ Не треба се много бојати од тих нападаја, јер ко чува своје, том нико не може отети; док сам не оставиш своје име и језик, нико ти не може други натурити.

Узбимо се један уз другог, пратимо сваки корак онога, који нас напада, чувајмо све своје и ми морамо доћи у други бољи положај, у ком се не ће градити закон и уредбе о нама, и без нас!

Будимпешта. * *

ЈАДИ У БОСНИ.

ПИСМА „ЗАСТАВИ“ ИЗ БАЊАЛУКЕ.

III.

Мојих акрама има доста, који у гробу труну. Бог зна и ја видим, да сам и сам једном ногом у гробу.

Ако сам изнио ове двије успомене у прошла два писма, учиних за то, јер не знам, да ми је и шта и сад свежије у памети, но Хасим-пашино доба и Лазариново пашовање. Па опет и онај је палио и жарио, клао и убијао. — али ја и данас праштам оном брату, што је онда онако лијепо за њ говорио.

А за што? Ето за то, што сав Хасим-пашин зулум, ни пола није јада проузроковао, колико је то Лазарини учинио, од кад га ја сазнадох.

Хасим-паша је дошао у бурно доба. Па и опет је говорио: од мене у царско здравље сваком просто; ама свак за свој посао. И ја му данас вјерујем, као сам себи, да није дошао ни намјере имао иком икако зло из злобе учинити. Оно, што је било, заједничка нам је кривица била. Ни ми нисмо штедили, што нам шака западало. На окршу избора нема.

Али Лазарини, Лазарини . . .

Отишли су му грађани као старјешини, да га поздраве, да се с њиме разговоре, а он им је прикчао о сестрама, теткама и стринама.

Из Бањалуке премјештен је Лазарини прво као кот. предстојник у Сарајево за то, што га је бивши начелник у Рудолфсталу, Прајз, а досељеник у Босну, тужио свом конзулу у Сарајево, јер га је инвултирао у раду, изгрдио најгадније и онда дао затворити, па хтео натерати, да мéте чаршију, а Прајз се томе одупр'о и отуд читава дипломатска акција изродила.

Ебелинг је за то одмах продао своје земље, чим је кашње чуо, да Лазарини долази у Бањалуку за окружника.

— Нас два заједно не можемо живити у близини, тужаше се Ебелин у Бањалуци. Јер ја сам прозрио добро Лазарина, причао је даље. Он је змија, од које ће пропиштати сваком и материно млијеко, на ког се он изузме.

Ми сироти Бањалучани ништа не сниваемо нити слутисмо јаду изненада. Али кад смо ишли Лазарина да поздравимо и од њега се повратили, бијаше нам свима ладно око срца. А највише за то, што је на растанку рукујући се са свима испратио све са — подсмјехом.

И данас нам је онај његов подсмјех свима пред очима из разлога, што му се никад још промијенио није. Јер као што нам се онда насмијао у брк, исмијавао нас је једнако од првог дана.

Кад је Ебелинг са протестантским пастором за неколико дана по доласку Лазаринову дошао у Бањалуку, запитаће једног православног Србина:

— Бисте-ли код барона Лазарина?

— Ја како, одговори онај Србин.

— Шта вам је рекао?

— Ништа, одговори опет онај Србин. Драго му је било, што смо га посјетили. Смија се слатко.

— Што се нисте и ви смијали, примјети на то Ебелинг, јер имаћете кад, баш ви православни Срби, и плакати.

Да, да. Добро је и право је рекао Прајз Ебелинг. Јер није прошло ни петнајест дана, а један човјек дође у кућу једног Србина, трговца у Бањалуку и јави, да је Лазарини запријетио, да ће се љуто осветити свима, који су њега ишли тужити прије у Сарајево. Даље поручи преко једног Србина трговца, али његове скутоноше и улизице, да он зна, да су Бањалучани створили неко тајно друштво, које стоји у свези са руским конзулом и које пише по новинама против босанске владе. У једној магази пред тројицом православних Срба трговаца, двојицом Мухамеданаца и једним Јеврејом, један Мухамеданац, који је признат још од турског доба као велики мутикаша и бијесан дахија, причао је у исто доба, да је Лазарини похватао конце свију оних, који су 1888. год. направили „демонстрацију“, кад је царевић-Рудолф био у Бањалуци, па рече, да је чуо од Лазарина, да ће сви ти „агенти“ искихати руске рубље, што су их добили да народ побуне. А опет неколико дана кашње дошло је писмо у Бањалуку, из једног мјеста једном Србину трговцу, у ком му пријатељ пише: „Јутрос сам довнао жалосну вијест, да се нама спрема при колач. Наш предстојник каже, да је Лазарини запријетио се Србима љуто и рекао, да ће он српској аждаји стати ногом за врат. Међу Бањалучанима је нарочито тебе и твог брата споменуо, јер каже, ви сте глава свему, од вас је све потекло“. А некако толико исто дана, пред ускршње покладе, дође један пријатељ из другог мјеста и прича у Бањалуци, да му се његов котарски предстојник тужио, како је био код Лазарина и овај га дражио против православних Срба, а нарочито трговаца, и рекао му, да са њима мора строго поступати, те им у свему сметња правити. Чак га је опоменуо ради тога, што је чуо, да он радо општи са Србима, па му наложи, да се тога клони, да Србе не само избјегава, него да свим средствима ради, да их од-

ПОДЛИСТАК.

НОВИНА НА НЕМАЧКОЈ ПОЗОРНИЦИ.

„HANNELE“
Bühnendichtung in zwei Abtheilungen
von **Gerhart Hauptmann.**

Наше доба избрисало је сва она сећања, која су прошли векови на светској табли записали, да створи места за реалне мисли наше нове, силне и врло бурне периоде. Наш век — то је век паре, електрицитета, хипнотизма, социјалдемократије и вивисекције и тај век не може се слагати са уметничким назорима и уметничким правцем антике и класицизма. Уметници класичне периоде увек су природу идеализирали, увек су је по својој вољи улепшавали, поправљали, дотеривали или одузимали, они су само оно стварали, што природа сама није створила. Уметници наших дана хоће природу да имитирају, јер њихов дух сам по себи није никад кадар створити нешто лепше, величанственије, узвишеније и савршеније, него што ствара светски дух. Човечји дух је само један мали део тога светског духа, а целина је увек већа, него њен један део и тај математични аксиом, то је камен темељац нашем реалном правцу у уметности.

Познато је, да се поједини правци у уметности сматрају чедом свога доба; го можемо онда и данашњи реалан правац у уметности сматрати дететом нашег нервозног века, али понајпре века природних наука. Уметници наших дана не ће тако лако да верују у туђа доказивања и у туђе назоре, него верују само у оно, што они сами виде, што могу сами најтачније да испитају, или разним покушајима сами себе да осведоче. Данашњи песници реалистичног правца, не верују више у она осећања и у она душевна стања, која нису на самоме себи или на другима најтачније штудовали и испитивали. Уметници пређашњих векова су путем комбинаторичне шпекулације стварали људе, разна људска дела и осећаје, уметници наших дана износе нам у својим делима само верне фотографије данашњих људи.

Буда тога реалистичног правца у литератури, то је генерални француски романсијер Емил Зола, а његов Далај Лама — то је опет чувени норвешки драматичар Хенрик Ибзен. Од немачких писаца, који се строго држе тога реалистичног правца, да споменем само Рихарда Воса, Герхарта Хауптмана и Хермана Судермана.

Герхарт Хауптман је врло даровит писац, особито цртач карактера, као што показује његова драма „Die Weber“, и врло добар хумориста. Оштар хумор и јетка сатира огледа се у његовим драмама: „College Crampton“ и „Biberpelz“. Са својим најновијим радом „Hannele“, који је прешао све најглавније позорнице, побудио је силну сензацију. И највећи непријатељи модерног правца уметности, најлепше се изражују о том готово јединственом раду у немачкој литератури. Та драма представљена је је први пут 14. новембра 1893. на краљевском позоришту у Берлину. У тој драми не зна човек чему више да се диви: да ли оној силној величини људског сажаљења или оној величини, са којом песник постизава свој циљ.

Прво да видимо садржину те драме.

Диже се завеса. Чује се силно хујање ветра. Позорница представља собу у сиротињској кући неког брдског села у Шлезији. Голи зидови, неки стари раскламитан сто, једна постеља са сламњачом, која је покривена са неким крпама и ритама. Једна сиротица седи и пева неку црквену песму. Хедвига, такође сиротица, која станује у истој кући улети у собу, са неким завежљајем испод пазуха. Од зиме јој се ноге смрзле. У завежљају налази се храна, што је у селу напросила.

После ње долазе друга два сиротана. Један је стар, са великом гушом и готово са детињским понашањем; други је млад, покварен, пропао, бруталан. И они су у селу напросили јела, па дошли кући да вечерају. Та сиротиња се шали, свађа, један другог грде, један другом на јелу завиде, а њихов разговор по кат-кад прекида силно хујање ветра. У тој соби влада смрдљива атмосфера. Као што видимо, њени обитаваоци — то су саме пијанице, просијаци, пропалице, које је Хауптман мајсторски оцртао. На једном се собна врата етворе и унутра ступи висок, леп човек — учитељ Готвалд. На рукама носи неко девојче, које врло полако и опрезно спусти на постељу. То је Ханела Матерн, девојче од 14 до 15 година. Она цвили и јеца. Сасвим је сиротињски одевена. Тело јој дрхће.

После њих уђе у собу неки радник. Готвалд заповеди женама да угреју цигљу, а уједно нареди, да буду што мирнији. Девојче непрестано цвили, учитељ је теши. Из њених речи могао је само толико разазнати, да се она силно плаши свога оца.

Сад се већ ускомешали и становници те сиромашке куће. Неки греју воду помешану са ракијом и шећером, којим ће мало Ханелу поткрепити. Сасвим изненада ступи у собу окружни предстојник. Овај истера одмах сиротињу на поље и заповеди раднику, да приповеди све, што се десило. Радник приповеда, да је ноћу чуо неко јецање, које је долазило са смрзнутог језера. На ту дреку брзо полети језеру и на неком месту, где се вода још није смрзнула, нашао је то девојче и извукао га из воде напоље. Учитељ Готвалд случајно је у исто доба покрај језера прошао, узео девојче собом и донео га својој кући. Његова супруга увије то девојче у суве мараме и Готвалд је донесе у сиротињску кућу.

Ханела је пасторка неког страшног пијанице, зидара Матерне. Матерна је своје пасторче ужасно злостављао, као што је страшно тукао и њену матер, која је од силних батина пре кратког времена и умрла. Предстојник за-

бије од себе. „Чиним вас пажљивим и одговорним“, тужио се предстојник, да му је рекао Лазарини, „јер ви се играте с ватром, која вас мора опећи, ако вас не изгори.“

Од једном се гужва сплела и заметла галама.

Једно вече дође једном православном Србину трговцу у кућу на сијело један католички фратар Трговац се изненадио, но госта лијепо дочекао и угостио. Причало се и разговарало о свему и свачему. Послије дугог разговора рећи ће фратар:

— Знаш газда Н. Н. зашто сам ја право теби вечерас дошао.

— Не знам, — одговори трговац, — а ако кажеш, знаћу.

— Казаћу ти, — рече фратар и настави: да је дошао, да моли, да му онај трговац да неколико бројева „Заставе“ и „Србобрана“, јер је, рече, чуо, да православни Срби добијају све српске новине, а у њима да се пише много о Босни и Херцеговини. Рад је, рече још, знати за тајно српско друштво, које је у Бањалуци основано, па би му се и он придружио, јер њега су свакако осумњичили, да је у споразуму с руским конзулом бунио сељаке пред долазак царевића-Рудолфа и наговорио их, да дођу подерани и завичу: помагај православни царе!

Један закупник варошких прихода из другог опет оближњег мјеста дошао је једном адвокату, да му направи тужбу на једног мухамеданца, који је радио против прописа о закупу, па га закупник тужио предстојнику, а овај га одбио. Исти је хтио још да преда адвокату, да му спроведе оврху над непокретним иметком једног мухамеданца. Тај закупник, Србин православне вјере, задржавао се три дана у Бањалуци. Трећи дан пред полазак, кад је отишао адвокату, овај му саопшти, да се повјереног му посла не може примити, јер, рече, не би ништа користило. Трговац је био одговором пренеражен. Касније му је адвокат морао признати, да му је окружник Лазарини рекао, да тако чини, јер, рече адвокат, ви сте се замјерили окружнику. Он вам још пријети, да ће вас и нешто друго снаћи. Он вас има у руци. Ви сте врло опасна особа. Пазите човјече што радите. С вама зло стоји овамо!

У исто доба добио је један православни Србин Бањалучанин од једног пријатеља из Сарајева једно велико писмо. У њему је стојало ово:

„Ја те опомињем као свог сина, да се добро сад узмеш у памет, јер овдје се за вас чују рђави гласови. Ви тамо или сте памет сви изгубили, или сте на своје зло устали. Опомињем те, да се с главама својим не играте. Од овуд се пардону не надајте никакву, него гледајте све да исправите, што сте погријешили. Митрополит ми је Николајевић рекао, да је и он с вас руке дигао. Ви дакле стојите сами себи препуштени, па шта мислите, да од Бога не нађете? Шта ви можете и хоћете сами мимо сав други свијет?“

Још грознији је завршетак овог писма.

Прво прољеће Лазаринијева пашовања затекло је Србадију у бањалучком округу под црним смутњама, које су им оне вијести донијеле, кад су ишле од уста до уста, од мјеста до мјеста по Бањалуци и цијелом округу.

Најгрознију слику ових црних слутњи у души Србиновој створио је онај глас, кад се рашчу: да је окружни предстојник барон Лазарини дрзнуо се јавно једном православном Србину у очи рећи:

— Ја имам налог од Њег. Величанства, да Србе прегазим. Ја сам с том намјером дошао у Бањалуку и ја ћу то извршити.

Честити Србин Нико Пиштелић имао је смјелости, да ову ствар изнесе кашње у једној представци и пред Његово Величанство и пред делегације.

Кад је Хасим-паша наперио топове на Бањалуку, ја бих се за главу кладио, да се Србадија на већим душевним мукама није налазила, но што се налазила послије свију ових гласова и порука.

ДОГАЂАЈИ У СРБИЈИ.

Садашње стање у Србији. Поред свега усиљавања оних у Србији, којима је ово противуставно стање у Србији добро дошло, да забашуре прави расположај у народу — он се ипак све то јасније показује. Бившем министру-председнику ђенералу Сави Грујићу и друговима му, стижу непрестано из унутрашњости изјаве, у којима се даје израза потпуној солидарности са поступком бивших министара и изјављује, да данашњу непарламентарну владавину сматрају за противуставну. Најновији број „Одјека“ (бр. 13.) пише о амнестији либералних министара и јасно доказује, да амнестија нема никакве законске подлоге, ни правне вредности. У амнестији тој гледа „Одјек“ само продужавање државног удара извршеног 9. јануара ове године. Она је атентат на једну јасну прерогативу народног представништва, она је унижавање народне скупштине, против кога се 1. априла у одбрану устало. — Укупна нар. радикална штампа сасвим отворено и без увијања говори о последњим догађајима у Србији. Пошто пак за том штампом стоји огромна већина народа у Србији, то је јасно, какав ће бити свршетак свега овога: Народ ће своје право себи свакако извојевати; на који пак начини, силом или милом — то зависи од оних, којима је крман брода Србије у рукама. Према њиховој већој или мањој увиђавности, добиће и борба свој облик.

Значајно. Као што „Одјек“ поуздано дознаје, о доласку бив. краља Милана дипломатко тело је извештено преко немачког посланика, Векер-Гажера, ма да је француски посланик дојен дипломатског тела у Београду.

Посете краља Милана. Бив. краљ Милан вратио је посете дипломатским представницима — истим редом, којим су се и они записали. Разуме се, да је посета посета руском и фанцуском посланику изостала.

Посета. У недељу у подне митрополит Михаило вратио је посету бив. краљу Милану.

Амнестија и амнестирани министри. Сви амнестирани министри, који се нису ни надали, да ће за своја недела овако красно проћи, отишли су краљу и захвалили му на помиловању.

Долазак краљице Наталије у Београд. Краљица Наталија, као што из Београда јављају, не мисли за сада доћи у Србију. Она ће из Јаши, где је сад, отпутовати са својом рођаком принцесом Ђика, женом румунског посланика у Берлину, прво у Париз, а отуда у Бијариц. Али је, као што се поговара, писала свом сину, да се окане свих експеримената и да у слози са народом влада.

ПРОТУСРПСКА ДЕМОНСТРАЦИЈА НА ЗАГРЕБАЧКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ.

Мото: Удри, удри ин дер штат,
Славо Сербом, штрик о врат.

Загреб, 11. јануара.

Тек кад се мало прибрасмо од срџбе, која нам се у груди увукла, тек кад се мало освестисмо, видевши бесвесност будуће „интелигенције народа хрватског“, машамо се пера, да опишемо најновији атентат на српско име, на српску реч, на ћирилово писмо, који изведоше у сред белога града Загреба — а у светињама свеучилишне зграде — ђаци Хрвати, данашњи „младенци“, а за који дан заступници јавног мишљења и претставници народа „херватскога“.

Нека прочитају редке ове сви они, који још и данас идеалишу, да је народ српски и хрватски један, да ће између та два народа доћи до слоге и јединства. Нека прочитају редке ове сви они, који су ради раздора и неслоге између Срба и Хрвата до селе кривили Србе. И на покон нека прочита редке ове сваколика омладина српска, јер ово ваља да јој буде поука, како јој се ваља спремити за будућу борбу према онима, којима је српско име трице, а српско писмо ћирилово кучине. Да, нек их прочита и то пажљиво, да добро увиди, е је семе које посеја пророк из Пазаришта, а заорава за њим похрваћени Чива Франк, пало на плодну њиву, и да већ помало доноси плода. — Данашња генерација хрватског националног фанатизма, створила је већ будућу генерацију, која ће, задојена отровом шовинистичким, слободно се моћи натецати са данашњом генерацијом у пљувању и мржњи свега онога, што је српско и србињско.

*

На овдашњој универзи постоје већ више година разна литерарна и потпорна друштва са чисто хрватским карактером. Према том у тим друштвима — обзиром на данашње прилике — није било места Србима ђацима. С тога Срби ђаци некако још пре три године дођоше на ту лепу идеју, да оснују „друштво за потпору сиромашних Срба ђака на кр. свеучилишту Фрање Јосипа I. у Загребу“. Што наумише то и учинише. Сазваше скупштину, саставише нацрт правила друштвених и послаше их земаљској влади на потврду. Али три године беше минуло, а од правила и потврде друштва ни трага ни гласа. Тек кад је честити заступник хртковачког среза Павле Јовановић у свом саборском говору енергично запитао, шта је с тим правилима, повраћена су Србима ђацима правила та, али с примедбом, да се у истима имају нека места изменити.

Срби ђаци добивши овако решење земаљске владе, прегнуше, да што пре правила исправе и поново пошаљу влади на потврду. С тога Срби ђаци: **Влада Косанић, Илија Прица, Гавра Гојковић, Милош Јанковић, Младен Станојевић и Михајло Медаковић** саставише и потписаше (наравно ћирилицом) у суботу 8. ов. м. позив, којим позваше све Србе свеучилишне грађане за недељу 9. ов. мес. у свеучилишну зграду на скупштину, која би имала већати о поправци гореспоменутих друштвених правила. Позив овај поднесоше сазивачи скупштине преко својих другова Владе Косанића и Илије Прице свеучилишном ректору г. Дворжаку — свака му част — уз молбу, да им дозволи држање заказане скупштине. Ректор, да богме не имајући ништа против тог законитог захтева Срба ђака, дозволи с места држање скупштине и даде по пропису приковати „позив“ на свеучилишну црну плочу, као што то прописују академички прописи.

Но, чим су Хрвати ђаци приметили на свеучилишној плочи позив ћирилицом писан, почеше се комешати и осуђивати на свој начин како поступање Срба ђака, тако и ректоров. Уједно изаслаше са своје стране депутацију ректору, питајући га, да ли и Хрвати ђаци могу учествовати на овој скупштини Ректор им на ово одлучно изјави, да Хрвати ђаци не могу и не смеју учествовати на тој скупштини, јер је то чисто ствар српска, која се тиче само Срба ђака. Како су „младенци“ послушали ову ректорову забрану видећемо.

Скупштина Срба ђака имала је бити у недељу 9. о. м. у 3 часа по подне у свеучилишној дворани бр. II. Али, кад се Срби ђаци у заказано време њих око 25 на броју (неки нису за времена сазнали за позив, те нису дошли, а неки још нису стигли са божићних ферија) у свеучилиште сакупише, нађоше дворану бр. II. дупком пуну. Кога? сваког другог само не Срба. Искупило се ту око 250 Хрвата, које свеучилишних грађана, које фармацајта, препаранда, гимназијалаца, реалаца. Све је то дошло, да се калом баци на српско име, да се потсмене српској речи.

Срби ђаци видевши, да у II. дворани не може бити ни разговора о каквом већању, повукоше се у дворану бр. 4. да одрже своју скупштину. Али за њима нагрнуше и њихови незвани гости са свима својим брадатим и голобрадим пратиоцима. И још Срби ђаци и не седоше добро, кад се диже са хрватских клупа канд. фил. Хундл (име му већ каже. да је „згољни Херват“) и поче причати, како је на своје велико изненађење на црној плочи неки позив на Србе свеучилишне грађане, писан ћирилицом, „коју Срби својом присвајају“. Али, како он зна, да по прописима (?) Срби не могу оделито од Хрвата већати, јер на хрватском свеучилишту може бити само Хрвата, а међу Хрватима не може и не сме бити сепаратизма, то он отвара ову скупштину и предлаже за председника правника Ловру Видрића, Хрвата. Са хрвацких клупа зачу се громко одобравање. Срби се изненадише, али се са ове безочности на срећу не збунише. Не осврћући се на говор свог непозваног предговорника, диже се Србин Илија Прица правник и као један од сазивача отвори скупштину Срба ђака и предложи јој за председника Србина Владу Косанића кандидата професуре, кога Срби једнодушно и изабраше.

Тек што је изабрани председник заузео председничко место, диже се са хрватских клупа махнита вика и бесомучна дерњава: „Abcug, pereat, доле Србин председник!“ Минутима трајала је та галама и једва једвице дође изабрани председник Србин до речи. Поздравивши присутне и разложивши цел састанка, позва све присутне да већају мирно и достојанствено и да пазе, да докажу, да су академичари. Уједно напомену Хрватима, да се не упуштају у већање, јер немају тога права, пошто је ово чисто интерна ствар Срба ђака. Није добро председник ни завршио свога говора, кад се поново диже урнебесна вика: „Нема Срба, Срби су у Србији,

---

поведи, да се та пијаница одмах затвори. Ханела не ће више никако дићи главе. Од силне грознице и страха од свога оца, изгубила је и говор.

Раденик даље приповеда, како Матерна сваки дан у 9 сати отера од куће своје пасторче, да напроси по селу новаца, које ће он кашње попити. Ако Ханела не напроси ни крајцаре, онда је Матерна грозно туче. Ради тога, Ханела кад ништа не напроси, она онда не сме да изађе оцу пред очи, него мора целу ноћ, по најгорој зими, да проведе под ведрим небом.

Ханелу спопада бунцање. Она виче: „мени је зима. Ја се плашим. Ја не ћу да идем кући“. Предстојник шаље по доктора. Доктор дође одмах, прегледа девојче и констатира, да јој је цело тело покривено модрицама. Доктор јој препише неки лек, који ће је мало умирити.

У собу ступа нека калуђерица, која ће девојче да надгледа. Ханела се мало умири, али не може никако да дође себи. Она једва распознаје људе око себе. Њу грозница тресе и у тој силној ватри њојзи се јављају слике њених мука и патња. Јавља се слика њеног оца. Отац јој стоји чело ногу, са кајишем у десној руци, који је донео опет да је добро истуче. Она скочи из кревета, да побегне испред тога гонитеља и падне пред врата. На томе месту нађе је и Марта где лежи, сасвим онесвешћена, у јакој грозници. Марта је положи на постељу и за кратко време Ханела дође к себи и рече сестри Марти, да је ту у соби њен отац био. Она је умири, покаже јој да то није био њен отац, него неки стари капут. Ханела се тој вести обрадује и поче са Мартом разговарати. Приповеда јој о учитељу Готвалду. Између осталог рече, да је Готвалд врло леп човек. Зове се Хајнрих и то је врло лепо име. Са тим лепим мислима заспи Ханели. Почела је да снива. Тамо на оном истом месту, где јој се отац пре кратког времена указао, сада јој се појавила мајка, са белом косом, јадним лицем и још јаднијим оделом. Мати пребацује Ханели, што се тако дуго задржала, а и Ханела се јада својој мајци. Мајка је зове горе у небо, пружа јој неки цветић, који треба да представља небески кључ.

У густој тами мајке нестаје. На једанпут се чују дивне песмице. У соби се појављују три анђелка у црвеној, плавој и белој одећи, са белим крилима и са венцем на глави. Сва три анђелка држе један лист, са кога прегледају и певају дивну песму. Анђели прилазе ближе постељи Ханеливој. Ханела је устала и прислушкује дивотне гласе. Анђели певају и песмом јављају Ханели, да јој доносе срећу.

Тако се свршује први чин.

Други чин. Калуђерица Марта стоји крај постеље. Ханела се чуди, да Марта није видела те анђеле, него држи, да је то све само она у сну снила; Ханела се чуди, како Марта није видела и небески кључ и није осетила његов диван мирис.

У последњим тренутцима свога живота, Ханела се осећа сасвим здрава и снажна. Она скочи из кревета и гурну Марту у страну. Марта је опет положи у постељу и остави је на миру.

Ханела опет сања. Тај сан је још понајлепши и највеличанственији део те драме. Чаробна светлост обасјала је целу позорницу, у којој се сада све особе готово нечујно крећу. Ханела је спазила црног анђела са крилима, у руци држи мач, који је са црним велом обавијен. Појављује се и мати Ханелина. Она дрхће и говори својој кћери, да је то смрт. „Па зар мора и смрт доћи“, пита Ханела своју мајку. Анђео смрти приближује се Ханели ближе, она се уплашила и виче: „Анђео смрти хоће сасвим да ме уништи.“ Мати заклања Ханелу својим рукама и говори јој, да то не ће бити. Анђео смрти сасвим нежно додирне Ханелу својим мачем.

Мајка зазвони са сребрним звонцетом. На глас тога звонцета улази у собу гурави сеоски кројач и носи за Ханелу венчану хаљину, вео, венац и један пар стаклених папуча. Они су је обукли и спремили као какву невесту. Ханела се радује смрти, радује се свадби, весела је, што ће се састати са својом мајком. Музика засвира жалобан марш, у собу ступа учитељ Готвалд, а за њиме долазе мушка и женска дечица и св сеи постављају около Ханелине постеље.

Учитељ са свим озбиљно говори дечици, „да је то добра Ханела, коју сте ви са подсмехом звали сиротињском принцезом“. Дечица плачу и моле је, да им опрости, што су је некад тако погрдним именом звали. Они сви у глас говоре: „Liebe Prinzessin Hannele, nimm's nicht übel und sag's nicht dem liebe Gott, dass wir dich immer Lumpenprinzessin geheissen haben“.

Четири дечака у белом оделу, носе неки стаклени сандук, узимају Ханелу и врло је пажљиво полажу у ту вечну кућицу.

У собу улазе и други људи са села, одевени у празничко одело, да одпрате Ханелу до хладног гроба. Долази и Ханелин отац, са свим пијан. Он не види, шта се у соби дешава, јер је упро поглед у своје дете, које лежи мртво у сандуку, па је псује и грди. Народ виче, да је то убица свога детета. На те речи он још горе побесни и већ замахну руком да удари Ханелу, али му руку задржа неки странац, са врло дугом косом, одевен као светитељи новог завета. Тај странац нико други није, него Исус Христос. Исус га опомиње, да дође к себи и показује руком на његову мртву Ханелу. Те га речи потресоше, пође сандуку, застане код њега, али ни речи не изусти. Кашње хоће да се оправда пред Спаситељем, говорећи му, да је он на своје дете врло добро пазио и са њоме добро поступао, и нека га гром сместа убије, ако истину не говори. У тај исти тренутак удари гром покрај њега, а остали грађани повикаше: „Убица се криво заклео“. У рукама Ханелиним засија опет небески кључ, а стари Матерна полети напоље, вичући: „Идем да се обесим!“

Исус Христос ступи ближе Ханелином сандуку и рече: „Девојчица није умрла, она спава. Ханеле Матерн устани“. На те речи Христове Ханела се диже полако из сандука и пада на колена пред Спаситеља.

Сви присутни људи бегају напоље од чуда. Са Спаситеља спада доле горња тамна хаљина и ми га сада видимо у белој одећи.

Чују се гласи божанствене музике. У соби се појављују силни анђелчићи, који каде собу дивним мирисом, ките је красним ћилимовима и још лепшим цвећем.

Спаситељ приповеда Ханели, како је у „вароши блаженства“. Пошто је Христос довршио своју приповетку, анђелчићи опкољују Ханелу, певају у кору неку дивну песмицу, подижу је горе и носе кроз врата у царство небеско. Анђео мира, у руци са палмовом гранчицом, предводи анђелчиће, а Христос следи за њима.

И тако се свршава тај Ханелин сан. Са позорнице нестаје оне чаробне светлости. Песме и гласи све су слабији. Настаје нема тишина и густа тама. Пред нама је опет она иста сиротињска собица, видимо доктора и калуђерицу Марту, где стоје крај Ханелине по-

доле Србин председник, живио Видрић". Видрић у том изјави, да се не прима председништва, а његова браћа узвикнуше „живио Марн председник". Али и овај као да није имао петље, да седне на председничку столицу. Док је ова галама трајала, Срби се искупише око свог председника и конституисаше, изабраше себи за перовођу Гавру Гојковића правника, а за известиоца Илију Прицу правника, кога председник позва, да по дневном реду прочита отпис земаљске владе. У том се Хрвати стишаше, али кад чуше Србина известиоца говорити, подигоше поново галаму у познатим нотама. Председник је још у два маха тражио реда и мира, али хрватски се младенци не утишаше. Најпосле се позва на дозволу ректорову, али му и то не поможе, јер му Хрвати довикнуше: Ректор не зна, шта је потписао, јер не разуме ћирилицу". Видевши, да у овом шкандалу не помаже ни ауторитет ректоров, председник распусти скупштину, изјавивши, да ће Срби ђаци пријавити целу ову ствар ректорату, на што се осуше узвици: „Pereant Срби!" Но Срби се не осврнуше на то, већ се мирно удалише из дворане, оставивши Хрвате, да дижу хуку буку по милој вољи.

Срби су јуче 10. о. м. преко свог председника и известиоца и осталих сазивача прве скупштине поднели академском сенату молбу за нову скупштину и уједно затражили, да се у оној ствари покрене истрага, и да се Србима ђацима академском власти зајамчи одржање поновне скупштине.

Како ће и шта ће академски сенат решити, видећемо за кратко време.

Тако је ето текла та демонстрација, коју приредише заслепљени „младенци" на загребачком свеучилишту против свега онога, што је Србину мило и драго. Не додасмо нити одузесмо што, већ испричасмо онако, како је било остављајући свем образованом свету нека суди, у коју категорију друштвеног реда и поретка спадају оваке појаве.

*

На свима модерним свеучилиштима имају ђаци свих народности своја академска друштва. И Хрвати ђаци, где год их има, имају их. Наопако да их немају, дигла би се вика до неба, како се према њима нетолерантно поступа. Па гле, баш они, који од сваког другог траже толеранције, како се понашају на оном свеучилишту, које је исто тако српско и хрватско, на коме је ћирилица равноправна исто тако као и латиница!! У онај исти мах, кад земаљска влада није противна, у исти мах, кад академска област излази на сусрет Србима ђацима, да могу основати себи друштво, које би временом могло олакшати многом Србину ђаку мучну борбу са животом, тада хрвацки младенци отровани кужном науком оних тамо око „Обзора" и „Хрватске" и заражени проповеди о мржњи према свему оном, што је српско, обарајући ауторитет највише академске области, обесвећујући сокачким изгредима светиње универзитетске, употребљују скупштину Срба ђака, да ту одаду одушке својој заслепљености. Али немојмо се томе чудити! Дух времена сад је таки. Кад у сред белог Загреба, где је сва хрватска интелигенција на окупу, може загребачка факинажа да трицама замаже ћирилски натпис на српској школи, за што не би смела и могла „будућа интелигенција хрватска" употребити научно средиште троједне краљевине, да покаже своју „наобразбу" и своје расположење према „српској браћи." Но, доћи ће једном време рачуна, а ко ће извући краћи крај — видећемо.

стеље. Доктор се нагао над креветом, Марта га чисто са страхом погледује и пита га, да ли је Ханела већ мртва. „Мртва је", одговара доктор.

Завеса се спушта, а у очима многих слушалаца засијала је по која сузица. И те многе проливене сузе, биле су најбоља оцена за то дело Хауптманово.

Цео сан изведен је без икаква патоса, без икакве сентименталности. Тај сан снива она девојчица, која је у хришћанској вери одрасла. Али то није само сан, него то је утеха сиромаха, то је нада патника, то је она помирљива извесност, да ће последњи бити први, а први последњи.

Па како нам је песник извео тај сан, како нам је представио небо и вечни живот? Управо онако, како немачки народ о небу и о вечном животу приповеда. Представља га са анђелима и анђелским песмама, са вечитим блаженством, са цветним ливадама и столовима пуних свакојаких ђаконија.

Као у свима осталим драмама, тако исто и у овоме раду, Хауптман се показао као изванредан цртач карактера, показао се као врло добар цртач данашњег друштва, које се развија на врло трулој основи. Јер какво је то људско друштво, када у њему деца од 14 година, сама себи живот одузимају. Ханела, то је дете оног нама већ познатог предстојника, коју је изродио са женом зидара Матерне. Њен рођени отац се ни најмање не стара за њу, него пушта, да је убија она древна пијаница и пропалица Матерна. Али таких Матерна, а можда још и горих, можемо наћи врло много у данашњем друштву.

Матерна, то је само један тип људи, које је Хауптман врло вешто оцртао. Али завирите само у радове Ибсенове, Судерманове, Анценгруберове и осталих модерних писаца, па ће те наћи још много других рђавих типова, које ми сваки час у животу сусретамо.

Па од куд све те грозне слике, услед чега се рађају сва та силна зла у нашем друштву? Сва се та зла појављују услед врло рђавог друштвеног уређења, зато су врло многи људи са овим данашњим уређењем јако незадовољни. Тим незадовољним људима треба помоћи, али како и на који начин? Неки тврде, да је ту позвана школа, позвана наука, а позвани су и парламенти, да поправе ово јадно стање данашње наше сиротиње. Сваки дан се стварају нови закони, установљавају се многа хуманитарна друштва, која ће сиротињу да потпомаже. Ту су разни државници, разни посланици, изтражиоци и научењаци, који се старају, да отклоне она зла, која врло често сналазе наше данашње друштво. Али и поред тог силног старања и заузимања, опет се данас изображени свет налази у некој трзавици, од како је пала она бомба у париској посланичкој комори.

Историја нам казује, да се силна људска крв морала пролити, дакле је трећи сталеж — сталеж сељачки, дошао до данашњих права и повластица. Али сад се подигао и четврти сталеж, подигло се милиона радника по западној Европи и траже, да се и њима створе неке олакшице и даду нека извесна права и повластице. Велико је питање, да ли се опет не ће силна људска крв и то баш крв тих незадовољника пролити, докле се не остваре њихове жеље и њихова потраживања.

Беч. **Павле Лагарић.**

Поглед по свету.

— **Црквена политика у Угарској.** Влада се нашла у неприлици какну ни слутила није. Сад се већ више не пита: хоће ли законски предлог о грађанском браку продрети у горњој (магнатској) кући? — него и то: хоће ли моћи и у доњој? Католици не седе скрштених руки и број владиних присталица у парламенту и земљи све је мањи у овом питању. Зато се већ почиње покретати државни апарат... Стара је ствар, да код нас нема слободних, народних жупанија и муниципија — њих прво гурају, да влади изјављују своје поверење и осуђују оне посланике, који су иступили из владине странке. Уз то је влада рада, да протестантски живаљ (чивутски је на белеви већ сам по себи) задобије и зарати са католицима. Но поред свега тога изгледи за владу су још једнако сумњиви. — У последње време иступише због владине црквене политике ови посланици и чланови владине странке: гроф Алберт Зај и гроф Стеван Стараји.

УГАРСКИ САБОР.

После божићних ферија отворен је 3. јан. на ново угарски сабор, али прва седница беше врло кратка. Најважнији предмет је био извештај председников, да су многи чланови разних одбора, поднели своје оставке на чланству, јер су иступили из владине странке, а та их је странка и изабрала. Осим тога је председник јавио сабору, да су стигле многе молбенице, у којима се умољава сабор, да донесе закон против народносних агитатора.

Као што је прва, тако је исто и друга седница 4. јануара на брзу руку свршена. Тек седницом својом од 5. јануара ушао је сабор у свој стари колосек. Пред сабор је изнесен онај злокобни зак. предлог о насељавању, који ће бити опет једно средство за помађаривање, и после дуге генералне дебате прешло се на специјалну дебату и још у тој седници је примљен са неким малим изменама. При крају седнице је Јосиф Молнар интерпелисао министра, за што влада не потпомаже паланачке штедионице.

Седница од 6. јануара беше опет кратка. Говора је било скоро само о железницама. Тако је изнесен пројект за вршачко-ковинску пругу, за Колошвар-моголадску, винковачку-брчанску. Осим тога је закон. предлог о насељавању примљен у трећем читању, а седница је завршена.

На седници од 7. јан. је изнео имунитетски одбор предлог, да се Корнел Абрањи мл. изда суду, јер је стављен под оптужбу, да је приликом преметачине у редакцији „Пешти Напло" уприо револвер на судске чланове. У седници од 8. 10. и 11. јан. настављена је дебата о посланичком имунитету и на седници од 11. јануара решено са 37 гласова већине, да се Корнел Абрањи изда суду. У истој седници је издан суду и гроф Херман Зичи, на захтевање сомбатхељског суда.

Јануара 12 и 13. није било седнице, јер је председник био спречен неким пословима. У седници од 14. јан. поднесен је зак. предлог о земљорадњи и пољској полицији. На крају седнице је одговорио повољно Хијероними Вишонтајију у ствари новосадске кланице. 15. јануара је настављена генерална расправа о закон. предлогу о земљорадњи и примљен је за основу специјалне дебате. После интерпелације Вишонтајијеве и Павла Кемења, седница је завршена.

У седници од 17. јан. настављена је специјална дебата о зак. предлогу о земљорадњи. Расправа је текла доста живо, јер се опозиција дочепала већине, по што су многи од владиних посланика остали код куће. Опозиција гдегод јој се допало чинила је примедбе на зак. предлог и помоћу своје већине израдила је да се усвоје. Владина странка је све скакала од муке, гледајући како се опозиција баткари и како јој се свети, за све оно што је до сад имала да трпи од владине већине. Ни на овој седници није довршен тај законски предлог.

Вести из народа.

— Пишу нам из **Кузмина,** у Срему: „Био сам позват и отишао сам на светосавску беседу у Мартинце. Изненадно сам се како лепом одзиву мартиновачког народа, тако великом труду и лепом успеху, који је душа ове беседе г. учитељ Цвејић, постигао са својим ученицима и својим певачким друштвом. Неуморним трудом својим он је за шест недеља и своје ученике научио пјенију и декламацији и лепо извежбао своје певачко друштво — тако, да нас је све присутне вештим и красним извађањем појединих тачака у програму потпуно задовољио. За то му довикујем, у име свију гостију из суседних општина: живео Лазар Цвејић, учитељ мартиначки! Живели певачи и певачице, који заиста хвалу и признање заслужише! — Дај Боже, да се и други учитељи на-њ угледају, будећи на тај начин у народу све то већу љубав према св. православљу и свему, што је српско! **Један гост.**

— Пишу нам из **Петриње:** Овде је умрио Јосиф Трбуховић, ц. и кр. капетан, у 82 години живота. Покојник је био уважена особа и честит Србин. Оставља за собом супругу, три сина, две кћери, две снаје и девет унучади. — Лака му земља!

Вести из места и са стране.

„Суботичка добротворна задруга Српкиња" приређује беседу с игранком 22. јануара о. г. у великој дворани код „вароши Пеште" на добротворне цели. — Распоред: 1. Говори г. А. Хаџић. 2. а) „Српска рапсодија" од Шмита. б) „Valse chromatique" од Годарда, свира на гласовиру гђца Сида Илићева, професорка музичке школе у Београду. 3. „Ђулићи" од Толингера, пева гђа Милоша Рајића, судца код краљ. табле у Сегедину. 4. а) „Сањарија". б) „Gavotte" од Попера на ц-челу свира г. А. Јудл ликовођа новосадског пев. друштва, прати га г. Ф. Гал. 5. „Циганка" од Донизетиа, пева гђа Мила Рајићка, прати је на гласовиру г. Ф. Гал. 6. „Мађарска фантазија" од Листа, свира на гласовиру гђца Сида Илићева. 7. „Песма без речи" од Чајковскога, на гласовиру, виолини и виоли, свирају гђца Зорка Сибинкићева, г. Љ. Вал професор музичке школе и г. Ф. Гал управитељ музичке школе. — За време скупљања свира смесу српских песама Пирош Јожика и дружина му. — После овог првог дела долази: игранка.

Српско певачко друштво „Гусле" у Долови, приређује у корист своје благајне VII. Беседу с игранком у четвртак 20. јануара 1894. Распоред: 1. „Ала нешто да сам славуј", од Пере Добри, пева мушки лик. 2. „Моја ружа" од ***, четворопев, певају г.г. Мита Битевић, Богољуб Ракић, Миле Новаковић и Лаза Фука. 3. „Језерце" од Гв. Хавласа, пева мушки лик. 4. „Декламација". Декламује г. Стеван Фука. 5. „Реко нам је"... од Даворина Јенка, пева мушки лик. 6. „Падајте браћо"! од Гв. Хавласа, пева мушки лик. — За тим игранка.

Нова парница против румунског „Гласа Народ". Тек што је прешла једна штампарска парница против тога румунског листа за народ, стиже нам брзојавна вест, да је државно одветништво у Клужу поново подигло парницу против истог листа због дражења против државе. Оптужени су учитељ Петровић, уредник Русу и власник Попа. Само тако!

Нов доктор из почасти у Угарској. Највишом одлуком својом дозволио је наш краљ, да будимпештанско свеучилиште промовише Морица Јокајија, који је ту скоро славио свој педесетогодишњи књижевнички јубилеј, за доктора философије из почасти.

Ко је очувао кина-дрво? Јануара 5. по ст. умрио је др. Ерл Хас у 82. год., који је пре четрдесет година с опасношћу свога живота изнео из Перу кина-дрво на острво Јаву, ма да је то било забрањено под претњом смртне казне. У Перу су немилице арчили то дрво, тако да се већ мислило — нестаће га. Ерл Хас дође 1835. год. на Јаву као управитељ једне научне баште за неговање биљака. Холандска се влада обрати на њега с питањем: не би ли он хтео кина-дрво из Перу пренети на Јаву. Ерл Хас врло добро знађаше како је то опасно, јер ако га ухвате Перуанци, за цело ће га линчовати. Ипак оде у Перу под именом Карло Милер као трговац с вуном. У то доба баш беше тамо буна. Испадне му за руком да прође кроз непријатељске таборе и оде на Анде, где је остао скоро читаву годину дана међу брегових, где расте кина-дрво. Мало по мало скупи он неких 400 расадника, скине с њих лишће и ократи их што је могао краће, те их сакрије у велике џакове с вуном. Сретно их донесе до пристаништа Калао, где га месецима очекиваше једна војна фрегата. Још није власт ни прегледала његов пртљаг, а џакови већ беху на лађи и Ерл Хас 4. дец. 1854. искрца се са својим расадцима на острво Мадагаскар, јер капетан лађе не хтеде даље да путује с уморним морнарима. Хас нађе другу војну лађу и на њој стиже у Јаву. Ту га дочека вест, да се лађа, на којој путоваше његова жена и четир ћери за Јаву, подавила. Требала му је година дана, да очува и оснажи ове расадке кина-дрвета, али после тога се јако разболе. Врати се натраг у Европу, да се више не врати на Јаву. Холандска му влада даде хиљаду форинти мировине под условом, да се одрече за увек свога права на кина-дрво. Сиромашак мораде на то пристати и ако је знао, да ће Холандија имати по неколико милиона користи од његове крваве муке. Повукао се у Клеве поред Рајне и ту је и умрио.

Министарство за ђубре. Хоар, члан сената Уједињених држава, поднео је молбу сенату са 350.000 потписа, у којој моле сенат, да се установи ново министарство, које би имало да води бригу да улице буду чисте и да се ђубре износи. Ова молба, која је тешка шест стотина енглеских фуната, донета је на засебним жељезничким колима. — Не би било згодно, да је и код нас у Новом Саду, какво тако министарство! (Обраћамо на ову вест пажњу новосадске полиције. — Прим. Ур.)

Како се шири инфлуенца? О ширењу инфлуенце, те данас тако распрострте и познате болести, бележимо ово: прво се лепи оних, који имају посла са оруђима саобраћаја као н. пр. поштанске чиновнике, који рукујући писмима из иноземства, добију ту болест и после је рашире међу осталима, па даље се шири као и све друге прелазне болести. Ко се хоће да сачува од инфлуенце, треба пре свега да је топло обучен и да пази, да се не излаже наглим променама топлоте. Добро је преко дана више пута прати руке, а најважније је то, да чим ко примети на себи знаке те болести (изнуреност, главобољу, језу) — одмах нека зове лекара. Јер то је истина, да ова болест, коју многи омаловажавају, има највише жртава. У Француској је 1890. године њих 60.000 умрло од инфлуенце, а толико смртних случајева не беше тамо од француско-пруског рата.

Немачки научењак и зелена жабе. Зоолог универзитета у Черновцима г. Лајденфелд, написао је један громопуцателан чланак, у ком немилице напада — зелене жабе. По речима овог научењака, зелене жабе незаслужено уживају славу, као да оне предсказују време. Он је, вели, метуо читаву гомилу зелених жаба у стакло од краставаца, и направио им лествице са десет пречага, да се по њима шетају и показују му какво ће бити време. Учени Немац се исто толико користио, као да је метуо у стакло краставце. Јер било то суво време, било кишовито, увек толико беше жаба на лествицама, колико и на дну стаклета, а ту онда престаје свака научна комбинација. Напослетку се досади научењаку и побаца те глупаве животиње напоље и жигоше их у једном чланку. Ми мислимо, да нису ту жабе криве, јер нису оне раструбиле, да имају моћ предсказивања о времену, него људи, па сад ако пронађоше људи, да зелене жабе немају ту способност, то није срамота за жабе, него за људе.

Из чега се састоји човек. У вашингтонском народном музеју између осталог могу се видити и неколико боца, које садрже у себи саставне делове једног човека, који је био тежак 154 фунте. Највећа је боца у којој има 94 фунте воде; у другој има 3 фунте беланчевине; у трећој 10 фунти тутка; у четвртој 34 и по фунте масти; у петој $8^1/_4$ фунте фосфорног креча; у шестој 10 фунти креча од угљене киселине; у седмој 3 унције шећера и шкроба; у осмој 7 унција флуоркалцијума; у деветој 6 унција фосфорне магнезије и нешто мало кухинске соли. Другим речима: овај се човек састоји у кемијском смислу из 97 фуната оксигена, 10 фунти хидрогена, 3 фунте и 13 унција нитрогена и једне квадратне стопе угља. Што се тиче кемијских елемената, за једно тело, које је тешко 154 фунте, потребно је 4 унције клора, $3^1/_2$ унције флуора, 8 унција фосфора, $3^1/_2$ унц. сумпора, $2^1/_2$ унц. натријума и калијума, $^1/_{10}$ унц. гвожђа, 2 унц. магнезије и 3 фунте и 3 унц креча. — Ето из тога се састоји и најдуховитији човек, као и најглупљи. Кемичари умеју то вешто да раставе, али шта би било кад би опет то помешали?

Шпанско весеље. У Медини-Чели, на прузи Мадрид-Сарагоса, држи се сваког 13. окт. особито весеље са биковима. По читав дан муче и кињеј каквог бика, па га пред вече умажу блатом од глине, у ком је помешана сечка, за тим га полију петролеумом, запале га и пусте. Бедна животиња ричући јури по пустим улицама, а становници с прозора и иза тараба уживају у призору. Па не треба

човек да се чуди, што се код њих тако лепо одомаћила инквизиција!

Удовички круг. У Десави (престоница Анхалтске кнежевине) оснива се удовички круг. Не оснивају га само удовице или само удовци, него — а то је паметно — удовице и удовци заједно. Чланови тога круга могу бити само они, који су оплакали бар једног свог венчаног друга, који су пак више њих, тима се смањује чланарина. Они, који ступају у чланове морају се заклети или свечано обећати, да се не ће једно у друго заљубити; ако би се то ипак десило, могу иступити из круга обоје, па се могу и узети. Љубити се, ашиковати слободно је само недељом, али и онда само из шале и ладно. У Десави су људи морални и паметни.

Чудновата опорука. Сећаће се наши поштовани читаоци, да смо донели вест под горњим насловом, где се вели, како је у Паризу умрла једна госпођа, која је оставила 5 милиона франака ономе, ко узседи годину дана с њоме у костурници. У овој вести, као што се могло и мислити, нема ни јоте истине, то је онако измишљена вест, на увеселење публике. Најзанимљивије је у ствари овој то, да од то доба, од кад се та вест распрострла, управа гробљанска с дана у дан добија писма, у којој се нуде, да проведу с госпођом ту годину дана. Многи послаше и своје слике, да докажу, да ће госпођа бити у „добром друштву“.

Извршивање смртне пресуде гасом. У Америци нема случаја да кога обесе, тамо шиљу злочинце на онај свет на много, „пријатнији“ начин. Неко време употребљаваху електрицитет за ову цељ, али сад увидеше, да се тиме губи време, јер за то време би се злочинац комотно могао обесити. Од сад дакле пацијенте убијају помоћу гаса, затворивши их у једну собицу, у коју не улази ваздух, те се одатле без бола, без мучења преселе на онај свет.

Трговина.

Нови Сад, 19. јан. Пшеница прве каквоће 7 ф. — н. Пшеница средња 6 ф. 50—80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50 новч. Наполица 6 ф. — н. Јечам 5 ф. 20 н. Зоб 6 ф. 50 н. до — н. Нови у зрну кукуруз 4 ф. 10 н. Кукуруз у клипових 2 фор. 70—80 новч. Маст 48 ф. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 52 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки .	42 н.
„ средњи . . .	36—38 н.
„ лаки	35 н.

Све од 1 килограма.

Теоци .	10—20 ф. по комаду.
Јагањци .	—·— ф. по пару.
Овци . .	8—12 ф. „

Стање воде под Новим Садом.

18. јануара било је 1·60 мет. а 19. јануара је било 1·17 мет.

Будимпешта, 15. (27.) јан. Преглед недељног промета производа.

Жито. На страним пијацама није се радња још побољшала. Код нас такођер није било воље за куповину, па су и цене многим сортама хране пале. Пшеница је преко целе недеље имала тром промет, јер се млинови посве уздржаваше од куповине, па кад су већ хтели нешто купити, тражили су већа попуштања, па тако су цене вагонској роби пале за 12½—15 већим, а мањим количинама 5—7½ новч.; страна пшеница се одржала. Промет је износио 70.000, довоз 110.000 м. ц. Важне продаје биле су:

Потиска пшеница од 79—80 кгр. по ф. 7·40 до ф. 7·70. Стоваришна пшеница од 78 кгр. по ф 7·40. Влашка пшеница од 73—78 кгр. по ф. 6·30—6·95. Српска шен. од 74·5 кгр. по ф. 6·30.

Раж је мало али журно нуђена, те се морала 5 новч. јефтиније продавати, јер осим месних потрошача не беше других муштерија. Прометано је 4000 мц. по н. 5·55—5·75. Српска раж вреди према каквоћи ф. 5·20—50 уцарињена.

Јечам је остао занемарен, па домаћа роба, која је слабо довожена, могла се уз непромењене цене продати, а страна роба је за 5 новч. јефтинија. Један терет влашког јечма продан је за пролеће по ф. 4·82½ за готово. Српски уцарињен вреди фор. 5·60—75.

Зоб је код слаба промета, а и довоза у цени остала непромењена. Према боји и чистоћи плаћана је фор. 6·70—7·20. Српска зоб вреди ф. 640—80 уцарињена.

Кукуруз је остао у цени непромењен, те је у Штајнбруху радо ф. 4·50—55 плаћан.

Термини закључише: Узанц-пшеница за пролеће ф. 7·35—36, за јесен ф. 7·60—61. Кукуруз за мај-јуни ф. 4·80—81, за јули-авг. ф. 4·98—5·—. Зоб за пролеће ф. 6·74—76. Репица за авг.-септ. фор. 12·15—20.

Продукти.

Шљиве. Тенденција са шљивама била је ове недеље лабава и цене су за 25—50 н. попустиле. Данас бележимо:

Српске узанц по ф. 4·50—62, од 100 ком. по ф. 6·50, од 85 ком. по ф. 10·50. Босанске од 120 ком. по ф. 5·25—50, од 100 ком. по фор. 6·50, од 85 ком. по ф. 10·50, све за 56 кгр. Меркантилске бележе: франко Пешта фор. 8·25 за 100 кгр.

Пекмез српски продан је по ф. 12 и 12·50 у транзито, а славонски бележи ф. 13·50 до 14·—. Све од 100 кграма.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 17. (29.) јануара.

Дукати — — — — — —	5 ф. 90 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 94 н.
Угарска златна рента — — —	117 ф. 70 н.
Аустријска златна рента — —	120 ф. — н.
Угарска крунска рента — —	94 ф. 90 н.
Аустријска крунска рента — —	— ф. — н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	61 ф. 30 н.

Новије вести.

Грађански брак пред сабором. Јављају из Будимпеште, да ће 31. јан отпочети расправа о грађанском браку.

Нов политички клуб на угарском сабору. Посланици, који су иступили из либералне (владине) странке, основали су нов политички клуб и за председника изабрали Тому Печија.

Румунски престолонаследник одликован црногорским орденом. Ађутант кнежев, Ђурковић, отпутовао је са Цетиња у Букурешт, да наследнику румунског престола преда велики кордон Данилова ордена.

Русија повећава своју морнарицу. Руско ратно министарство је закључило, да ове године даде начинити два ратна брода за превожење људи и ратне опреме, један брод за пробијање леда и 10 торпедних чунова. Неке руске и иноземске радионице бродова већ су позване, да поднесу своје прорачуне.

Устанак у Бразилији. Ђенерал Пејхото и воће устаничке били су почели водити преговоре о измири. За то време наступило је било примирје. Пошто се споразум није могао постићи, та ће устаничка флота да настави бомбардовати Рио-де-Жанеиро.

Разрешен раденички збор. Сад у недељу био је у Будимпешти заказан збор словенских радника. Но исти би разрешен, јер су говорници почели говорити чески, а полиција не могући контролисати говоре, није хтела допустити да се даље збори. Дошло је до бурних сцена, те је полиција силом растерала искупљене раднике.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(ОД КОРЕСПОДЕНЦВИРО-А.)

Софија, 18. јануара. Јутрос у 7 сахата родио се кнезу Фердинанду син.

Петроград, 18. јануара. Цар се опоравља: било је добро, дисање слободније, кашаљ лакши.

Париз, 18. јануара. Корнелије Херц прети са читавим низом нових открића, која би компромитовала француске политичаре, ако се не обустави процес против њега.

Беч, 18. јануара. Приликом дана смрти покојног наследника престола Рудолфа, приспели су многи венци на гроб му. Немачки цар наредио је, да се на гроб положи венац са натписом: „Из верног пријатељства. Цар Вилхем“. Престолонаследница Стефанија отишла је јутрос у Мајерлинг, да буде на подушју, које је у тамошњој цркви приређено.

Уредништву нашег листа стигло је на приказ:

На лепом српском Дунаву. Од Београда до Радујевца. Из путничких бележака Ср. Ј. Стојковића. Издање књижаре Д. М. Ђорића. Београд. Штампарија краљевине Србије 1893.

Успомене из Италије. Написао др. Ђорђе Дера. (Прештампано из „Летописа“ Матице Српске 1892—1893.). Други део. У Новом Саду. Штампарија српске књижаре браће М. Поповића.

Za istinu! Proti proračunskom govoru Dra Pliverića. Napisao „Obzoru“ njegov suradnik Dinko Politeo. U Zagrebu. Tisak dioničke tiskare.

РАСПИС НАГРАДА.

Према одлуци главне скупштине расписује се поново из задужбине **Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозукове** с роком до 31. децембра 1894 ове награде:

1. „Историја српске књижевности за школу.“ — Награда 100 дуката.
2. „Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас.“ — Награда 100 дуката.
3. „Расправа о Буњевцима“ за „Летопис“. — Награда 100 дуката.
4. „Популарна естетика за одраслије Српкиње.“ — Награда 50 дуката.
5. „Историја српске школе у Аустро-Угарској монархији.“ — Награда 50 дуката.
6. „Историја српске православне цркве у Угарској.“ — Награда 50 дуката.

Распис ових награда понављамо с тога, што до 31. децембра 1893. није стигло ни једно дело на те расписане награде.

Уједно се даје на знање, да је из главне скупштине расписана награда од 50 дуката за дело: „Живот и рад Саве Текелије“ с роком до 31. децембра 1894.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место, где станује писац, ваља написати у особитом писму, писмо запечатити и обележити га оним знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о том што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела, кад изађе из штампе, уступити „Матици“ 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати и посебице.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 8. (20.) јануара 1894.

Потпредседник књижевног одељења:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Др. Илија Огњановић**, с. р

ОГЛАСИ.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

К. МАТИЋ

У НОВОМ САДУ

потребује старијег **СПОМОЋНИКА** вештог продавца, који српски, мађарски и немачки говори. Ступити може одмах. Тако исто потребује и једног **ПРАКТИКАНТА.** 1—3

За моју гвожђарску трговину, требам једног старијег добро извећбаног и једног млађег помоћника. Шпецерајској струци и контоарском послу вешти имају првенство.

Н. Ђуришић
Рума.

3—3

КУЋА на ћошку у једном већем трговишту у Славонији уз жељезничку постају, у којој већ 40 година дућан постоји, продаје се из слободне руке. Поближе у администрацији „Заставе.“ 2—3

ЗА СТАРЕ И МЛАДЕ ЉУДЕ!

Као најбоља замена свију других лекарија и као најпоузданије и најуспешније средство против сваког катара (истицања) Gonarhhoë, могу се препоручити по лечничком пропису зготовљене

ИНЈЕКЦИЈЕ И ПИЛУЛЕ

ГЛАВНОГ ШТАБНОГ ЛЕКАРА

Дра МИЛЕРА

које се и у застарелим случајевима могу употребити без икаквих злих последица. **Успех се често већ за неколико дана покаже.** — Цена, заједно са потанким лечничким напутком о употребљивању њиховом, јесте: бр. 1. за болести у зачетку 1 фор. 60 новч.; бр. 2. за застареле, кроничне болести 2 фор. 50 новч., а за оне којима се шаље поштом, 25 новч. више за омот. — Једино главно стовариште, где се и производе, јесте: **St. Georgs-Apotheke, Wien, V/2. Wimmergasse Nr. 33.**, камо и писмене поруке ваља упућивати. 6—37

Онима, који пуше цигарете, нека је препоручена на гласу **хартија за цигарете са марком**

Les Dernières Cartouches

творнице Braunstein Fréres у Паризу 65. Boulevard Exelmans 65.

Фирма Braunstein Frères доноси у промет само производе њене сопствене творнице папира у Gassicourt (Set O.) у Француској.

Овај производ је славље на пољу индустрије хартије и узор хартија за цигарете.

Једно творничко сложиште наше фирме за продавање хартије за цигарете као и готових завоја за цигарете налази се у Бечу, I. Schottenring, 25.

Наше праве француске хартије за цигарете „Les Dernières Cartouches“ од које сваки картон носи фирму Braunstein Fréres, као и готових завоја за цигарете може се добити у Новоме Саду код г.г. **Н. Димовића** и **Ем. Дицгена и сина.** 18—25

СРПСКА ШТАМПАРИЈА Дра СВЕТ. МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ

израђује све у струку штампарску спадајуће послове **најлепше, најсолидније и најјефтиније.** За доказ томе нека служе следеће цене:

100	комада	ПОСЕТНИЦА (Visit-Karten) . . . . . **30**, 40, 50, 60, 70, 80 и 90 нов.
100	комада	ПОЗИВА НА ЗАБАВЕ С ИГРАНКОМ . . . . ф. **1.20**, ф. 2.—, ф. 3.—, ф. 4.—
1000	комада	**КУВЕРАТА** за трговце са фирмом . . . . . ф. **1.50**, ф. 2., ф. 2.50, ф. 3.—, ф. 3.50.
500	комада	„ „ „ „ „ . . . . . ф. **1.**—, ф. 1.20, ф. 1.50, ф. 1.80, ф. 2.—
1000	комада	**ПИСАМА** 4° за трговце са фирмом . . . . . ф. **3.50**, ф. 4.—, ф. 5.—, ф. 7.—
500	комада	„ „ „ „ „ „ . . . . . ф. **2.**—, ф. 2.30, ф. 2.70, ф. 4.—
100	комада	**ПОСМРТНИЦА (Parte-Zettel)** . . . . . ф. **1.50**, 2.—, 3.—, 3.50, 4.—, 4.50 и 5.—
100	комада	ПЛАКАТА са жигом од 1 нов. . . . . ф. **2.**—, ф. 3.—, ф. 4.—
1	табак	ЦРКВ. ПРОТ. Крешчени на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.
1	табак	„ „ Вјенчани на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.
1	табак	„ „ Умерши на прописаној **Dyos-Györi** артији **4.** н. а преко 100 табака само 3 н. од таб.

ИЗВОДЕ од тих свих протокола такођер имамо на стовариштy и најјефтиније рачунамо.

Да би се о истинитости горенаведених цена свако уверити могао, позивамо поштовану публику како из места тако и са стране, да покушај учине и поруке на оне предмете доставе нам, који су са најнижом ценом обележени. 19—

Власник: Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.